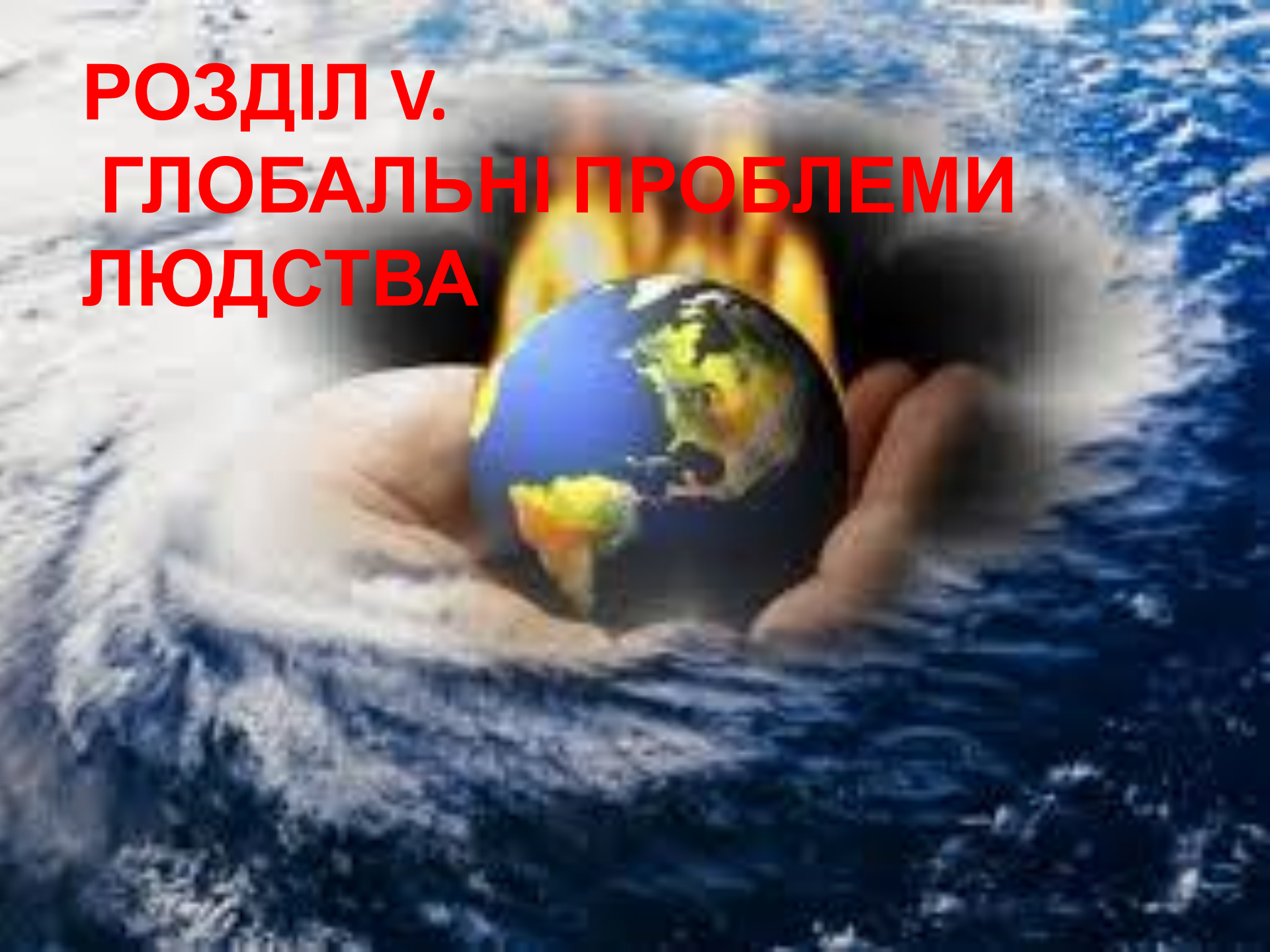

**РОЗДІЛ V.
ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ЛЮДСТВА**

- **Глобальними** називають проблеми, які стосуються всього світу, призводять до значних, нерідко незворотних соціально-економічних і біологічних втрат на планеті, створюють загрозу існуванню людства і потребують для свого розв'язання координованої співпраці всіх країн.

Мал. 186. Глобальні проблеми людства

ПОЛІТИЧНІ ТА ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ. ПРОБЛЕМА ВІЙНИ І МИРУ

- дві протилежні політичні тенденції — створення світових імперій і формування національних держав
- політичні проблеми світу слід розв'язувати мирним шляхом і об'єднаними зусиллями
- після Першої світової війни було створено **Лігу Націй**,
- після Другої світової — **Організацію Об'єднаних Націй**

Діяльність ООН спрямована переважно на розв'язування проблеми миру і роззброєння, відвернення нової світової війни.

У другій половині ХХ ст. було створено **ядерну зброю й ракетну техніку**, нагромаджено хімічні й біологічні засоби масового знищення людей.

- виникла реальна загроза винищення цілих країн і континентів у разі розв'язання третьої світової війни
- Світові запаси зброї достатні для багаторазового знищення всього живого на Землі
- Для контролю над ядерною зброєю у 1970 р. набув чинності міжнародний «Договір про нерозповсюдження ядерної зброї»
- Ядерні держави: **США, Франція, Велику Британія, Китай і Росія.**
- До ядерних країн офіційно не входять: **Індія, Пакистан, КНДР, Ізраїль**

Мал. 113. Запаси ядерної зброї в деяких країнах світу

Приблизно 30 країн входять до групи так званих латентних ядерних держав, що не мають ядерної зброї, але здатні її створити (**Аргентина, Бразилія, Канада, Німеччина, Швеція, Швейцарія, Республіка Корея, Японія та ін.**)

- чотири країни, що володіли свого часу ядерною зброєю, відмовилися від неї: **Південна Африка, Україна, Білорусь і К**

шляхи вирішення

- Встановлення більш жорсткого контролю за ядерною і хімічною зброєю.
- Скорочення звичайних видів озброєння і торгівлі зброєю.
- Загальне скорочення військових витрат.

ПОЛІТИЧНІ Й ЕТНІЧНІ РЕГІОНАЛЬНІ КОНФЛІКТИ

- Більшість регіональних конфліктів виникає на етнічному й релігійному підґрунтях. Особливо часто вони спалахують у смузї, що тягнеться від Балканського півострова через Близький Схід, Кавказ до Центральної і Південної Азії

Мал. 187. Карта конфліктів, що тривають у світі (оновлюється за аналізом англomовних ЗМІ;
<http://googlemapsmania.blogspot.com/2017/04/mapping-world-at-war.html>)

МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ

- для досягнення політичної чи економічної мети терористи не гребують захопленням заручників, масовим убивством невинних людей, організацією інших протиправних дій на території різних держав
- Їх виконавцями доволі часто стають релігійні екстремісти й фанати
- Значна частина терористичних актів у різних куточках світу спрямована проти туристів.
- ***Туреччина, Єгипет, Ізраїль, Індонезія, США, Іспанія, Франція, Велика Британія, Бельгія, Німеччина***

ГІБРИДНІ ВІЙНИ

- Так називають війну, основним інструментом якої є не прямі воєнні дії держави-агресора, а створення нею у державі-жертві внутрішніх конфліктів із подальшим їх використанням для досягнення політичних цілей
- Метою країни-агресора є послаблення уряду іншої країни, зміна напряму її політичного розвитку чи скасування ухвалених нею рішень
- Складниками гібридної війни є **інформаційна й економічна** війни, підтримка сепаратизму й тероризму на території іншої держави, сприяння створенню там збройних формувань

Активно вдається до гібридної війни Росія

- створені зони «заморожених» чи відкритих збройних конфліктів:
Придністров'я — на території Молдови,
Абхазія і Південна Осетія — Грузії,
Донбас — України,
Нагірний Карабах — Азербайджану
- втручання у вибори (зокрема шляхом кібератак), фінансуванні окремих політиків, підготовку державних переворотів

Розв'язання глобальних політичних та етнічних проблем потребує:

- кропіткої роботи всього світового співтовариства
- ліквідації чи зменшення гостроти першопричин проблем
- **ООН**, міжнародні регіональні організації (**ОБСЄ**), окремі держави докладають чимало зусиль для розв'язання міжнародних суперечок мирними засобами
- Інколи застосовують методи силового тиску на державу-агресора (запровадження економічних і політичних санкцій (**Лівія, Іран, Росія**))
- проведення воєнних операцій силами НАТО чи спеціально створених коаліцій держав (у колишній **Югославії, Іраку, Афганістані**).

ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ

- **старіння націй** у країнах з високим рівнем економічного розвитку та постсоціалістичних країнах
- **демографічний вибух** (швидке неконтрольоване зростання кількості населення) у країнах, що розвиваються
- Ще один аспект демографічної проблеми — **міський вибух** - прискорена і невпорядкована урбанізація, здебільшого у країнах, що розвиваються (супроводжується появою міських нетрів — кварталів, де в занедбаних або нашвидкуруч збудованих житлах селиться біднота) Цей процес називають **хибною урбанізацією**

- У великій групі країн Африки, Південної і Південно-Західної Азії, Океанії, низці країн Центральної і Південної Америки зберігаються традиції високої народжуваності.
- Це зумовлює швидке зростання кількості населення, що **призводить до загострення соціально-економічних проблем**: надто повільне підвищення рівня доходів населення, швидкі темпи розвитку хибної урбанізації, збільшення кількості безробітних, недоїдання і голод, зростання чисельності неграмотних, погіршення медичного обслуговування

ЕКОНОМІЧНІ ТА ПРОДОВОЛЬЧІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА. ЕНЕРГЕТИЧНА І СИРОВИННА ПРОБЛЕМИ

- спричинені недостатніми обсягами запасів природних ресурсів, з одного боку, та швидким ростом їх споживання, а відповідно й видобутку, з іншого
- багато ресурсів (насамперед мінеральних) є вичерпними
- Проблема виснаження природних ресурсів тісно переплетена з проблемою погіршення стану довкілля: експлуатація ресурсів супроводжується руйнуванням і забрудненням навколишнього середовища

Шляхи розв'язання глобальних сировинної та енергетичної проблем:

- продовження геологічного пошуку мінеральної сировини
- розроблення нових технологій видобутку і виробництва палива
- раціональне (повніше, а головне — комплексне) використання видобутих з надр Землі мінеральних ресурсів
- здійснення політики ресурсозбереження і зниження матеріало- й енергомісткості виробництва
- заміна багатьох видів природних матеріалів на штучні й синтетичні
- використання вторинних матеріалів
- використання відновлюваних джерел енергії

ПРОДОВОЛЬЧА ПРОБЛЕМА

- проблема полягає у спроможності Землі прогодувати теперішнє і майбутні покоління
- ФАО (Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН)
- Майже 800 млн людей щодня голодують, ще 2 млрд потерпають від дефіциту мікроелементів. Здебільшого це мешканці країн, що розвиваються
- Середньодобова забезпеченість їжею окремих країн оцінюється на 35–45% меншою від рекомендованих ФАО норм, які на одну людину становлять близько 2 500 ккал на добу
- Причиною голоду є неспроможність країн, що розвиваються, виробляти продукти або купувати їх на зовнішніх ринках
- У деяких країнах голод спричинений масштабними збройними конфліктами (Сирія) чи витратою економічних ресурсів на військові, а не нагальні людські потреби (КНДР, що посідає останнє місце в рейтингу країн за середньою калорійністю добового раціону людини)

На протилежному полюсі продовольчої проблеми — **перевиробництво сільськогосподарської продукції**

- характерне для розвинених країн. У світових масштабах перевиробництво продуктів харчування становить близько 10%, чого вистачило б, щоб прогодувати

Чинники розв'язання продовольчої проблеми

- У 2014 р. на конференції ООН було прийнято програму боротьби з голодом.
- Понад 100 країн світу взяли на себе зобов'язання до 2025 року покінчити з голодом
- необхідно змінити спосіб життя та мислення людей
- розвивати сільське господарство найбідніших країн
- збільшити обсяги інвестицій в інфраструктуру сільських районів у цих державах
- Голод можна подолати лише через усунення проблем, які викликають його, і завдяки розвитку най- бідніших країн

ПРОБЛЕМА ПОДОЛАННЯ ВІДСТАЛОСТІ КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

- проблема відсталості розглядається крізь призму взаємин багатой Півночі й бідного Півдня.
- До умовної Півночі відносять розвинені держави помірних і субтропічних широт Північної півкулі, а також Австралію та Нову Зеландію,
- до умовного Півдня — країни з нижчим рівнем розвитку, що розташовані здебільшого в тропічно-екваторіальних широтах

Причинами відсталості цих країн стали:

- сировинна й сільськогосподарська спеціалізація в міжнародному поділі праці;
- швидке зростання кількості населення;
- тривалі етнічні, релігійні, соціальні конфлікти;
- культурні, ментальні та ціннісні особливості місцевого населення;
- непослідовна соціально-економічна політика правлячої еліти тощо

Чинники подолання відсталості країн, що розвиваються

- реформи освіти й медицини,
- проведення відповідної демографічної політики,
- розширення спектру галузей спеціалізації господарства,
- створення власної переробної промисловості,
- залагодження міжетнічних конфліктів,
- зменшення військових витрат
- Розв'язання цієї проблеми великою мірою залежить від економічно розвинених держав і міжнародних організацій
- найвагомішим ресурсом подолання проблеми відсталості країн, що розвиваються, є наявність волі народів цих країн до суспільних змін

Запитання:

- 1. Які проблеми називають глобальними? У які групи їх об'єднують?
- 2. Покажіть на карті країни, що володіють ядерною зброєю. Яку загрозу для світу несе ядерна та інша зброя масового знищення?
- 3. Чим небезпечний тероризм? Наведіть приклади країн, що постраждали від терористичних актів.
- 4. Користуючись мал. 187, наведіть приклади «гарячих точок» у Європі та світі.
- 5. Розкажіть про способи врегулювання міжнародних конфліктів.
- 6. Чому країни в різних частинах світу мають різні демографічні проблеми?
- 7. У чому суть сировинної та енергетичної проблем?
- 8. Які ефективні шляхи розв'язання цих проблем запропонувало людство останніми роками?
- 9. Охарактеризуйте проблему подолання відсталості країн, що розвиваються.

Домашнє завдання:

- Прочитати §§ 44-45, с.245-254;
- Вивчити матеріали зошиту;
- У 2002 і 2017 рр. в Україні на офіційному рівні було проголошено курс на євроатлантичну інтеграцію та прагнення до вступу держави у військово-політичну організацію НАТО. За інтернет-джерелами з'ясуйте, як змінювалося упродовж цього часу ставлення населення України до такого зовнішньополітичного вибору. Чим зумовлені зміни в його настроях? Які гарантії та ризики може отримати Україна в разі вступу до цієї організації?